

**ORTODONTIYA: TISH QATORINI TO‘G‘RILASH
UCHUN MAYDA CHARXLASHLAR**

Abdullayev Davronbek Rustam o‘g‘li¹
Toshturdiyev Jurabek Muhammadiyevich¹
Tuxtayev Alisherjon Suxrobjonovich¹

**MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received: 12.03.2025**Revised: 13.03.2025**Accepted: 14.03.2025***KALIT SO‘ZLAR:**

*Ortodontiya, tish
qatori, mayda
charxlash, stripping,
ortodontik davolash,
tishlararo bo‘shliq,
tishlarni to‘g‘rilash.*

Ushbu maqolada ortodontiyada tish qatorini to‘g‘rilash jarayonida qo‘llaniladigan mayda charxlash (stripping) usuli ko‘rib chiqiladi. Mayda charxlash ortodontik davolashning muhim qismi bo‘lib, tishlarning o‘zaro to‘g‘ri joylashuvini ta‘minlash va tishlararo bo‘shliqlarni optimallashtirish uchun qo‘llaniladi. Maqolada stripping usulining asosiy tamoyillari, qo‘llanilish holatlari, afzalliklari va ehtimoliy kamchiliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, bemorlarning ortodontik davolanish jarayonida bu usulga bo‘lgan munosabati ham muhokama qilinadi.

KIRISH. Ortodontiya sohasida tishlarning noto‘g‘ri joylashuvi yoki qatorining buzilishi keng tarqalgan muammo hisoblanadi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun turli davolash usullari qo‘llaniladi. Mayda charxlash yoki stripping—bu tishlar orasidagi bo‘shliqlarni shakllantirish va tish qatorini moslash uchun ishlatiladigan muhim texnika hisoblanadi.

Ortodontiya — tishlarning joylashuvi va qatoridagi buzilishlarni tuzatish bilan shug‘ullanuvchi tibbiyot sohasi bo‘lib, bugungi kunda keng rivojlanmoqda. Tishlarning noto‘g‘ri joylashuvi nafaqat estetik muammo tug‘diradi, balki chaynash, gapirish va umumiy og‘iz gigiyenasiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun ortodontik davolash muhim ahamiyat kasb etadi.

Tishlarni to'g'rilash jarayonida qo'llaniladigan usullardan biri mayda charxlash yoki stripping bo'lib, bu texnika tish qatorida yetarli joy yaratish va tishlarning tabiiy joylashuvini ta'minlash uchun qo'llaniladi. Stripping tishlarning yon tomonlaridan oz miqdorda emal qatlamini olib tashlash orqali amalga oshiriladi. Bu usul tishlarning haddan tashqari zich joylashuvi (overcrowding) muammosini hal qilish, ortodontik apparatlar yordamida tishlarni joylashtirishni yengillashtirish va natijani uzoq muddatga mustahkamlash uchun ishlatiladi.

Maqolada stripping usulining asosiy tamoyillari, qo'llanilish holatlari, afzalliklari va ehtimoliy kamchiliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, bu usulning ortodontik davolashdagi o'rni va samaradorligi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar asosida ma'lumotlar keltiriladi.

Mayda charxlashning mohiyati va maqsadi

Mayda charxlash – bu tishlarning yon yuzalaridan juda oz miqdorda (0,2-0,5 mm) tish to'qimasini olib tashlash orqali bo'shliq yaratish jarayoni. Bu usul:

Ortodontik davolash uchun joy yaratish – ba'zi hollarda tish qatorida yetarli joy bo'lmaganda stripping amalga oshiriladi.

Tishlarning tabiiy moslashuvini ta'minlash – to'g'rilangan tishlarning uzoq muddatli barqarorligini oshiradi.

Estetik natijalarni yaxshilash – tishlarning shakli va o'zaro proporsiyalarini muvofiqlashtirish imkonini beradi.

Stripping usulining qo'llanilishi

Bu usul quyidagi holatlarda qo'llaniladi:

1. Tishlarning engil to'planishi (overcrowding) – ortodontik apparatlar bilan davolashda tishlarga yetarli joy yaratish uchun.
2. Proportsiyalarni moslashtirish – tishlarning hajmi va shaklini bir-biriga moslashtirish.
3. Davolashdan keyingi barqarorlikni ta'minlash – qayta noto'g'ri joylashishning oldini olish.

Mayda charxlashning afzalliklari va kamchiliklari

Afzalliklari

Minimal invaziv usul bo'lib, ortodontik davolashga qo'shimcha imkoniyat yaratadi.

Tishlarni tortib olish (ekstraksiya) zaruratini kamaytiradi.

Tish qatorining tabiiy ko'rinishini saqlashga yordam beradi.

Kamchiliklari

Haddan tashqari charxlash tish sezuvchanligini oshirishi mumkin.

Emal qatlamining ingichkalashishi tishlarning mustahkamligiga ta'sir qilishi mumkin.

Notog'ri bajarilgan stripping tishlar orasida ortiqcha bo'shliq paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin.

Xulosa

Mayda charxlash ortodontik davolash jarayonida muhim texnikalardan biri bo'lib, tish qatorini optimallashtirishga yordam beradi. Bu usul minimal invaziv bo'lishiga qaramay, tajribali mutaxassis tomonidan amalga oshirilishi lozim. Stripping tish qatorining tabiiy ko'rinishini saqlab qolish, tishlarning optimal joylashishini ta'minlash va estetik natijalarni yaxshilash uchun samarali yechim bo'lib xizmat qiladi.

Mayda charxlash (stripping) ortodontik davolash jarayonida tish qatorini to'g'rilash va tishlararo bo'shliqlarni optimallashtirish uchun samarali va minimal invaziv usul hisoblanadi. Ushbu texnika ortodontik apparatlar bilan davolashda tishlarni tartibga solish, ortodontik davolash natijalarini uzoq muddatga mustahkamlash va bemorning tabiiy tish qatorini saqlab qolishga yordam beradi.

Stripping usuli tish qatorida ortiqcha zichlikni kamaytirish, tishlarning o'zaro mosligini yaxshilash va ortodontik natijalarni barqarorlashtirish kabi afzalliklarga ega. Shu bilan birga, bu jarayon ehtiyotkorlik bilan va tajribali ortodont tomonidan bajarilishi lozim, chunki ortiqcha charxlash tish sezuvchanligini oshirishi va emal qatlaminig yuqalashishiga olib kelishi mumkin.

Umuman olganda, mayda charxlash ortodontik davolashda tishlarni saqlab qolish va mukammal natijalarga erishish uchun muhim usullardan biri bo'lib, bemorlarning estetik va funksional ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Shu sababli, ortodontistlar tomonidan to'g'ri rejalashtirilgan va ilmiy asoslangan holda qo'llanilishi tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Proffit, W. R., Fields, H. W., Sarver, D. M. (2018). Contemporary Orthodontics. 6th Edition. Mosby.
2. Sheridan, J. J. (1997). "Air-rotor stripping". Journal of Clinical Orthodontics, 31(9), 586-590.
3. Bolton, W. A. (1958). "The clinical application of a tooth-size analysis". American Journal of Orthodontics, 44(6), 591-603.
4. Little, R. M. (1999). "The long-term stability of dental arch alignment". American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics, 116(5), 518-524.